

VANKILAMUSEO – KAIKUJA KIVEN SISÄSTÄ

Hämeen linnassa toimi kruununvankila jo 1600-luvulla, ja vuosina 1837–1953 päälinna oli kokonaan vankilakäytössä. Vuonna 1839 perustettiin miespuolisille irtolaisille tarkoitettu Kronoborgin työ- ja ojennuslaitos, jolle valmistui oma rakennus linnan viereen 1845. Vuonna 1869 rakennukseen sijoitettiin miesten kuritushuone. Sen yhteyteen valmistui vuonna 1871 Ludvig Isak Lindqvistin suunnittelema Suomen ensimmäinen sellivankila. Rakennuksessa oli 66 yksittäisselliiä, jotka kiersivät avointa keskiaulaa kolmessa kerroksessa sekä neljä yhteishuonetta. Pohjakaavaltaan ja ulkoarkkitehtuuriltaan rakennus edusti Ruotsin lääninvankiloissa käytössä ollutta tyyppiä. Vuoden 1881 jälkeen siirrettiin kuritushuonevangit Helsingin Sörnäisiin, ja linnaan perustettiin

naisvankila. Sellivankila muutettiin lääninvankilaksi.

Vankilatoiminta lakkasi alueella kokonaan maaliskuussa 1993, jolloin viimeisetkin vangit siirtyivät lääninvankilasta uusiin tiloihin. Nykyään Museoviraston hallinnassa olevassa läänin vankilassa avattiin kesäkuussa 1997 valtakunnallinen vankilamuseo, joka on osa Hämeenlinnan kaupungin museotoimintaa. Museo toimii sellivankilarakennuksessa, joka kunnostettiin Museoviraston ohjauksessa vankeinhoitosaston työsiirtolatyönä vuosina 1995–97. Samalla kunnostettiin myös pihan työhuonerakennus. Itse Hämeen linna restauroitiin vankilaa edeltävään asuunsa jo vuosina 1956–87.

Näyttelytiloissa on säilytetty alkuperäiset seinäkirjoitukset. Kuva: Rauno Träskelin/ arkkitehtitsto Schulman Oy.

Museokävijät voivat kiertää sellirakennusta sen viime aikojen asussa – jopa seinäkirjoitukset ja viikko-ohjelmalistat ovat paikoillaan. Museoon on lisäksi rekonstruoitu eri aikojen sellejä kaikkine sisustuksen yksityiskohtineen 1870-luvulta 1990-luvulle. Kävijä pääsee tutustumaan myös vankilan saunaan, sosiaali-tiloihin sekä pelkkäijien- ja eristysseleihin. Alakerran matkaselleissä esitellään lain ja rangaistuksen historiaa, kuritustapoja sekä vankien koulutusta ja opetusta. Esillä on mm. vankien ja vanginvartijoiden pukuja, virkamerkkejä, kahleita ja puhdetöitä. Näyttelyssä kerrotaan myös Hämeenlinnan naisvankilan, työsiirtolan ja toverikunnan toiminnasta sekä poliittisista vangeista. Yksilöäkään ei ole unohdettu, vaan esillä on mm. vankien henkilökohtaisia kirjeitä. Äänisellissä voi kuunnella vankien ja vartioiden tunteja. Yksi näyttelykokonaisuus kertoo restaurointihankkeen toteutuksesta.

Multimedian avulla voi tutustua menneisyydestä poimittuihin rikostapauksiin.

Näyttelyesineiden esillepano on kaunis ja vierailu aidossa vankilassa mieleenpainuva kokemus. Näyttelyyn olisi kaivannut selkeämpää jaksotusta ja teksteihin kiinne-kohtia, joista kiireinenkin kävijä voisi nopeasti poimia olennaisimmat pääkohdat.

Marianna Niukkanen

Lähteet:

Hämeen linna -toimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1992:8. Opetusministeriö.

Hämeenlinnan ojenusslaitos ja sellivankila. Rakennushistoriallinen selvitys ja dokumentointi. Olli Immonen / Museovirasto, rakennushistorian osasto 1992.

Vankilamuseo on avoinna päivittäin klo 11–17
Osoite: Kustaa III katu 8, 13100 Hämeenlinna

Osa toimistoista on jätetty siihen asuun johon ne jäivät vankilan tyhjentyessä 1993. Kuva: Rauno Träskelin/ arkkitehtitsto Schulman Oy.

